

Kuvauksia Valkjärven kylistä ja koulupiireistä

Muistojemme Järvenpää, koulupiiri Valkjärvellä

Järvenpään koulupiiri: Lemmettylä, Liikola, Koivula, Rampala, Siparila, Teppola ja osa Veikkolaa

Kotipitäjällemme nimen antanutta Valkjärveä ympäröivät kylät oli jaettu kahteen koulupiiriin. Järven läntisessä päässä sijaitsevat kylät kuuluivat Kirkonkylän, itäisessä sijaitsevat Järvenpään koulupiiriin. Viime mainittuun luettiin seuraavat kylät: Lemmettylä, Liikola, Koivula, Rampala, Siparila ja Teppola, osa Veikkolasta sekä Halssin ja Ratsjärven talot.

Alue käsitti itäisen osan pitäjää Raudun ja Kivennavan rajoille asti. Seutu oli tiheästi asuttua maanviljelysaluetta, jonka asukkaat saivat toimeentulonsa maanviljelystä, metsätöistä sekä erilaisista muista ammateista.

Asutus oli keskittynyt järven ympärille siten, että miltei kaikkien kylien alueet ulottuivat Valkjärveen. Ainoastaan Rampalan, Halssin ja Ratsjärven talot sijaitsivat kauempana. Vuonna 1939 kylissä oli asuttuja taloja 144, kauppoja kolme, myllyjä ja sahoja neljä ja asukkaita 830 henkilöä. Kyliin oli muuttanut 1900-luvun alussa kymmeniä perheitä Etelä- ja Länsi-Suomesta, Satakunnasta, Pohjanmaalta sekä Inkeristä. Historian tämäkin puoli tulee esille koulupiirin kirjassa.

Alue sijaitsi 5-12 kilometrin päässä vanhasta valtakunnan rajasta. Lieneekö sodan alussa ollut epäselvyyttä polttamisesta vai johtuiko kiireestä, että Koivulan ja Liikolan kylät jäivät lähes kokonaan polttamatta mutta muista kylistä oli säilynyt vain yksittäisiä taloja. Nyt näistä vanhoista taloista useimmat on purettu ja siirretty muualle. Osa on edelleen käytössä, joskin monet hyvin huonossa kunnossa.

Valkjärven rantaan on viime vuosina rakennettu venäläisten rikkaiden toimesta uusia taloja, samoin Koivulanjärven rantaan. Ja kun mahtimiehet ovat tulleet alueelle rakentamaan, he ovat hoitaneet myös Valkjärveä kiertävän tien. Se on saanut pikipäällysteen.

Liikolan kylässä oli aikaisemmin ollut kolhoosi, samoin muutaman kilometrin päässä entisen kunnalliskodin maalla Veikkolassa, mutta nyt nämä kolhoosit on lopetettu. Pellot ovat nykyisin Raudun Leinikylässä sijaitsevan tilan käytössä ja kasvavat vain heinää. Asukkaiden pienet tontit ovat kyllä tehokkaasti viljeltyjä.

Elämästä Järvenpäässä ennen sotaa saa hyvän kuvan kirjasta **Muistojemme Järvenpää, koulupiiri Valkjärvellä**. Kirja kertoo entisen kotiseudun elämänmenosta 1500-luvulta nykypäiviin. Kirjasta löytyy selostus kaikista asukkaista ennen sotia, ja karttoihin on merkitty kaikkien talojen paikat.

Riitta Vanhanen:

Nirkkolan koulupiiri

Nirkkolan koulupiiriin kuuluivat Kahkaalan ja Nirkkolan kylät sekä osa Salo-Kostealasta. Kylät sijaitsivat etelään (Kivennavan kautta Siiranmäen ohi Tonterin tullin kautta Pietariin) johtavan tien varrella, noin 6 - 9 km päässä kirkolta.

Kyliltä siinsivät Mäkienmäki, Pähkinämäki ja Valkjärven korkein kohta Harvojenhonkienmäki (Keisarinmäki). Kylät olivat muodostuneet Mutajoenlaakson reunamille. Pieni Mievesjärvi oli merkittävä maamerkki.

Koulupiirin alueella oli ennen sotia noin 100 taloutta ja 500 asukasta. Alueen asutuksesta on tietoa 1500-luvulta alkaen. Kahkaalaa voidaan kutsua sukujen mukaan Sipposten, Nirkkolaa Nirkkosten ja Salo-Kostealaa Bistereiden kyläksi. Kylien maat ovat vuosisatoja olleet sotatantereina ja kokeneet mm. Veikkolan hovin lahjoitusmaa-ajan.

Vaikka eräs kirkkoherra aikanaan rippikoululaisille totesi: "Nirkkola, Nouseala ja Valkeamatka, ne eivät paljon viisautta jatka", perustettiin v. 1907 Nirkkolaan kansakoulu, jonka tunnettuna opettajana toimi lida Karstinen v. 1920 - 39. Kylällä oli Osuuskaupan sivumyymälä ja talkootyönä v. 1936 valmistunut, monien yhteisten tapahtumien pitopaikka, VPK:n talo. Elanto saatiin aiemmin kärryjen ja rekien teosta sekä Pietarin kaupasta. 1930-luvulla maanviljely kehittyi merkittävästi.

Koulupiirin alueelta ovat kotoisin mm. saarnaajana, liikemiehenä ja valtiopäivämiehenä tunnettu Mikko Sipponen, jääkärimajuri Mikko Pekki, joka vaikutti mm. rautatien ja kasarmien saantiin Valkjärvelle sekä kunnallismies Matti Liski.

Nykyisin koulupiirin alueella sijaitsee ainoastaan toimintansa lopettaneen neuvostopioneerien kesäleirin ränsistyneitä sinisiä rakennuksia. Kesäleiri oli suuren makaronitehtaan ylläpitämä ja siitä johtuen paikalliset kutsuvat aluetta nykyisin "Makaronikyläksi". Yhdessä talossa on asunut vanhahko pariskunta. Kylien keskeiset pellot ovat olleet viljeltyinä ja Mievesjärven rannalta saattaa tavata onki- ja uintireissuilla olevia nuoria.

Koulupiiristä on toimitettu v. 2001 kyläkirja nimellä "**Mievesjärveltä Piisterinmäelle - Nirkkolan koulupiiri Valkjärvellä**". Kirjassa on tietoa myös koulupiirin alueella asuneista suvuista täydennettynä suvuilta saaduilla nykypäivän perhetiedoilla

Kotikylämme Nouseala

Kulku Nousealaan on hankalaa. Viipuri - Kiviniemi tieltä on viitta ja tie Mitshurinskojeen, mutta Luukanmäki Pasurinkankaalla koettelee varsinkin kelirikon aikaan autoa ja hermoja. Sitä kautta kuljetus Vihterinojan niskassa sijaitsevaan Spartak-urheilukeskukseen on ainakin aikaisemmin

hoidettu. Spartakissa on harjoitellut leningradilainen urheilukoulu kesäisin kahden kuukauden ajan. Läheisyydessä on myös vanhemman väen kesänviettomajoja. Spartakissa sai joukko kotikylämatkalaisia yöpyäkin kesällä 1999 ja 2000, mutta ei ongelmitta. Paikan nykyinen käyttö ei ole tiedossa. Rakennukset kuuluvat kuulemma keskuksen johtajalle ja henkilökunnalle. Myös Spartakin vieressä oleva Vihterisenmäki on vaikeakulkuinen.

Kirkonkylästä päin tultaessa on (on ainakin ennen ollut) Jauholassa tienviitta Spartakiin. Sillä tiellä on yritettävä laskea alas jyrkkä Kyyhkysenmäki, josta ei ainakaan iso bussi selviydy. Enimmäkseen lienee käytössä reitti, joka alkaa entisen Valkjärven aseman luota radanpohjaa pitkin. Parin kilometrin jälkeen käännetään oikealle Paskojanmäelle, jossa on isohko punatiilinen rakennus ja datshoja. Sinne on aikanaan suunniteltu kalastukseen keskittyvää virkistyskeskusta. Mäestä löytyi vanhan neuvostojärjestelmän aikaan lypsyasema, ja kylän peltoaukealla laidunsi suuri musta- Valkoinen karja. Lypsyasema oli palanut vuonna 1989, ja seuraavana vuonna näkyi Nousealan pellolla vain yksi lehmä.

Tie jatkuu Alaojan yli, jossa on betonisilta. Keväisin vesi virtaa sillan yli, mutta kyllä se auton kestää. Kävelijä selviytyy kumisaappain tai paljain jaloin.

Puita kasvava koulun raunio kylän keskellä on matkalaisten pysähtymispaikka. Siinä emme häiritse ketään nykyasukkaita. Isoon kiveen oli meidän kävijöiden toimesta 1990-luvulla valkoisella maalattu sanat "Nousealan koulu", mutta teksti on siitä hävinnyt. Karhun talossa on kahdet kesäasukkaat, pietarilainen biologi Sofia Mescherakova talon keskiosassa sekä Edvard ja Valentina Bikov talon luoteispäässä. Heillä on huolellisesti hoidettu puutarha kukkasineen. Nykyasukkaat ovat ottaneet kävijät ystävällisesti vastaan. Talon kylänpuoleisessa päässä ovat kesiä viettäneet vanhuksat Vasili ja Zoja Nikolajev, mutta nyt kun vaimo on kuollut, isäntäkään ei ole enää jaksanut tulla Pietarista kesäpaikkaansa.

Suomenaikaisista asuintaloista on Nousealassa jäljellä lisäksi kylän alalaidassa, jonkin matkan päässä Karhulasta Vihtori Lemmetyn talo ja aivan viimeisenä Viljami Lemmetyn jatkosodan aikana rakentama, nykyisin vihreäksi maalattu talo.

Raakolanjärven Lammasrantaan oli pietarilainen kungfu-yhteisö rakentanut "temppelin". Ranta on siis yksityisaluetta. Meeri Karhu, Lilja Lemmetty ja Ulla Panula siellä kerran yöpyivätkin otettuaan etukäteen yhteyden yhteisön edustajaan Pietarissa. Kyläkäynneillä 2000-luvulla ei konfutselaisyhteisöä enää tavattu.

Kesän 2007 matkalla pari nousealaista pääsi tutustumaan Lammasrannan hallinnan saaneeseen venäläisperheeseen. Isännän Gennadi Moisevichin kerrottiin olevan vakavasti sairaana, mutta hänen äitinsä otti vierailijat ystävällisesti vastaan. Lammasrannan mäntyinen rinne oli kaunistettu istutuksilla ja valaistuksilla, ranta oli viherkenttänä grillikatoksineen. Konfutselaisien päärakennuksen paikalle oli kohonnut upea linna, oli siinä kotikylämatkalaisilla ihmettelemistä. Lopuksi he saivat pulahtaa lapsuusrannan Raakolan lämpimään syliin. Tie aukesi kävijöille, jopa tervetuloivotuksin, kun nykyasukkaat saivat kuulla paikan olevan vierailijan perheen kotirantaa. Kyläkirja ja kartat jäivät uusille isännille kertomaan tiedon aitoudesta. Mutta koska paikallisilta on pääsy alueelle puomein kielletty, nykyomistaja tuskin näkee mielellään Lammasrannassa uusia

vieraita. Kylä pusikoituu, näkymäalue pienenee, pitkä heinä kasvaa pelloilla, joita ei ole sitten vuoden 1990 ensi käyntimme jälkeen viljelty. Yläkylälle on rakennettu kesäasuntoja, datshoja. Suomme heille kesän lämpöä, hyvää elämää Karjalan suvessa. Silti ei voi välttyä ajatukselta, että parhaat paikat pakkoluovutetussa Karjalassa tulevat vallatuiksi monen puomin taakse.

Saarijärvi on venäläisten suosimaa kalastus- ja virkistysaluetta. Sen luonnonkauneutta ihailemaan ovat kotikylämatkalaiset usein menneet.

Lisää tietoja Nousealasta saa kotikyläkirjoista:

Muistojen kujasilla, Sisältää kotikylän kuvausten lisäksi myös evakkomatkojen muistelua. Lopussa luettelo kylän asukkaista ja heidän suvuistaan.

Juuret Valkjärven Nousealassa, Kuvaus kylän historiasta varhaisimmista asiakirjoista tälle vuosisadalle. Lisäksi kertomuksia kotikylämatkoilla koetusta.

Lasse Vanhanen:

Näin me muistamme Nurmijärven

Nurmijärvi oli Valkjärven pitäjän neljästäkymmenestä viidestä kylästä toiseksi suurin, vain kirkonkylässä, Jauholassa, oli enemmän asukkaita kuin Nurmijärvellä. Kylä sijaitsi kymmenen kilometriä kirkonkylän keskustasta koilliseen ja kirkolta tuleva maantie haarautui kylän keskustassa edelleen Viipuriin, Petäjärvelle ja Rautuun.

Kylässä oli 106 taloutta ja asukkaita yli viisisataa. Kylään kuuluivat kirkkotien varrelta taajamat Kulosuu ja Keskikylä, Petäjärven tien varrelta Peräkorpi, Nurmijärven takainen Ylpuoli, Metsäautio ja Rauduntien varren kyläosat Huhuhti, Torikka ja Saaenkylä. Kylälle keskeisiä elementtejä olivat järvet: Nurmijärvi, Tainjärvi ja Heräjärvi. Niillä kalastettiin, vietettiin vapaa-aikaa ja niitä hyödynnettiin eri tavoin.

Nurmijärvi kuului osana valkjärviöiseen ajokaluperinteeseen ja sen tekijöihin. Nurmijärvi oli kuuluisa saahkojen tekopaikka. Kerrotaan, että Pajakankaalla Likolammin rannalla olisi ollut 42 pajaa ja useita jousiseppiä, kiesimaalareita ja naisväessä pehmusten tekijöitä. Kerrotaan esimerkkinä kärrintekijöiden taidoista, että Nurmijärvellä tehtiin Korkeasaareen aasille kiesit.

Nurmijärven kuulumisia on kerrottu tarkemmin kyläkirjassa "**Valkjärven Nurmijärvi, kylä kolmen järven kainalossa**".

Kirjassa on sangen yksityiskohtainen kylän sukujen luettelo. Kirjassa kerrotaan menneistä ajoista kyläläisten muistelmina. Kerrotaan myös, miten kotiseutu nähdään ja koetaan nyt kun siellä päästään käymään.

Maila Myllyniemi:

Valkeamatka - kylä Valkjärvellä

Valkeamatka on Valkjärven vanhimpiin kuuluvia asuttuja alueita. Sen historia ulottuu noin tuhannen vuoden taa. Valkeamatka muodostui oikeastaan kahdesta kylästä, Valkeamatkasta ja Lankilasta, jotka muodostivat Valkeamatkan koulupiirin ja joiden asutus oli sijoittunut samalle kyläaukealle. Valkeamatkan asutus oli levittäytynyt Mutajoen laaksosta ja Punnusjärvestä nouseville rinteille ja mäkien päälle. Tiheimmät taloryhmät olivat Valkjärveltä Muolaaseen ja Kivennavalle johtaneen vanhan maantien varressa. Luoteessa Valkeamatkaan liittynyt Lankilan kylä sijoittui Punnusrannan kylätien eteläpuolelle. Laajaa kyläaukeaa reunusti metsä idästä pohjoiseen ja luoteeseen, Pähkinämäeltä Lamminpään kautta Punnusjärven rantaan Lankilanpään ja Jutikkalan kylien välissä.

Jauholasta oli kylän ensimmäisiin taloihin Lamminpään matkaa noin 3 km, kirkon luota noin 4 km ja varsinaisen kyläaukean laitaa kansakoululle n. 5 km. 1930-luvun alkupuolen pulavuosina rakennettiin kylän läpi uusi maantie, joka on nykyään kestopäällysteisenä käytössä.

Juuri ennen talvisotaa koulupiirin alueella oli 84 asuttua taloa. Kylien talot ja niissä asuneet suvut ja perheet löytyvät Valkeamatkan kyläkirjasta kuin myös talojen paikat osoittava kartta. Valkeamatkassa elettiin ajokalujen valmistuksesta, rahdinajosta, ns. rätti- ja säkkikaupasta sekä karjakaupasta, kunnes lahjoitusmaakauden jälkeen tilojen palauduttua omistajilleen maatalous muodostui kylän pääelinkeinoksi. Vaurautta kylälle ja koko pitäjälle toi Lamminpään Mylly ja saha puusepäntörmä.

Valkeamatkan nykyinen nimi Svetloje voitaisiin vapaasti suomentaa Valkealaksi (svetlo on vaalea tai kirkas). Kylän alueella oli neuvostovallan aikana lypsykarjaa, mutta nykyisin lehmistä ei näy jälkeäkään. Pellot kasvavat pelkkää heinää ja Mutajokilaakson niityt pajua. Kylän taloista muutamia, kuten Rauhavaaran talo Lamminpäässä, Alala Tikanmäessä ja Esala Lankilanpäässä ovat asuttuja, samoin muutama Temosmäen taloista. Uusiakin taloja on rakennettu lähinnä vanhan maantien tuntumaan ja Temosmäelle uuden tien varteen. Kesällä 2003 oli rakenteilla talo entisen Ryytimaan paikalle sekä iso hirsitalo Liesmäkeen. Valtunmäen kujasten suuhun oli jo aikaisemmin noussut talo, samoin Omenapuumäen paikalle.

Jyrkän Kohtmäen päälle oli vuoteen 1997 mennessä kohonnut kansainvälinen avaruushavaintoasema, Kvazarin radioastronominen observatorio, jota oli alettu rakentaa jo 1980-luvulla. Aseman jättimäinen tutkapeili näkyy kauas Perkiönmäen suunnasta tultaessa. Liesmäkeä vastapäätä näkyvät laakson takaa laskettelukeskuksen rinteet.

Valkeamatkan kyläkirja

Valkeamatkan-Lankilan kyläkirja Valkea matka ilmestyi juhannuksen alla 2004. Kirja tuo esille kylän kuin myös koko pitäjän historian keskeiset vaiheet, mutta keskittyy pääasiassa vuosien 1890-1944 väliseen aikaan. Se kertoo paitsi kylän taloista ja asukkaista myös heidän elämästään arjessa ja juhlassa. Kirja välittää kuvaa siitä, miten Valkeamatka-nimisessä kylässä Karjalankannaksella viime vuosisadan alkupuoliskolla "asutti, eletti ja haastettiin". Kyläkirjassa on 194 sivua ja 165 kuvaa sekä useita karttoja.

Samoissa kansissa on myös Valkjärven murrekirja, joka sisältää noin 2200 murrekuvaa selityksineen sekä yli 300 sananpartta ja vertausta. Lisänä on valkjärveläisiltä kuultuja juttuja, kaskuja ja tarinoita sekä murteella että yleiskielellä.

Uosukkalan koulupiiri

Uosukkalan koulupiiri sijaitsi Valkjärven pitäjän pohjoisosassa Vuoksen etelärannalla. Siihen kuuluivat kylät **Mannisniemi, Piikkilä, Pöppölä, Turulila ja Uosukkala**. Ennen talvisotaa alueella oli 58 taloa ja noin 250 asukasta. Elantonsa he saivat pääasiassa maa- ja metsätaloudesta. Varhaisempina aikoina ajokalujen valmistus oli ollut tärkeä elinkeino, varsinkin työrekiä tehtiin lähes joka talossa.

Uosukkalan koulupiiri muodostettiin ja uusi koulutalo rakennettiin vuonna 1930. Sitä ennen kylälapset olivat käyneet Laavolan eli Vuoksenrannan kansakoulua. Talvisodan sytyttyä kaikki alueen talot poltettiin, koulu muiden mukana.

Nykyisin Uosukkalan koulupiirin kylissä ei ole taloja eikä vakinaista asutusta. Uosukaisniemessä on vartioitu venäläinen lomanviettopaikka. Pellot kasvavat heinää.

VUOKSEN KYLÄTIEN VARRELLA Uosukkalan koulupiiri Valkjärvellä -kirja antaa

tarkempia tietoja kylästä ja asukkaista. Kirjatoimikuntaan ovat kuuluneet Terttu Backman, Mauri Hyvärinen, Valma Mononen, Kimmo Tolkki, Jarmo Uosukainen, Vilho Äikäs ja Leila Virkki, joka on myös toimittanut teoksen. Ensimmäinen painos ilmestyi 11.12.2009 ja toinen 14.1.2010. Kirja on A4-kokoa, kovakantinen ja lankasidottu. Siinä on 552 sivua, kuvia ja piirroksia on lähes 300.

Kyläkirjassa on kerrottu jokaisen talon asukkaiden vaiheista ja elämästä 1900-luvun alkuvuosikymmeninä. Heitä on seurattu evakkotielle, palattu heidän mukanaan takaisin Karjalaan jatkosodan vuosina ja toisen lähdön tultua saateltu heitä vielä uusille kotipaikoille uuden elämän

alkuun. Kirjassa on lisäksi useita asia-artikkeleita Valkjärven ja erityisesti Uosukkalan koulupiiriin oloista. Siinä on muun muassa kyläkarta taloineen ja tilojen maanjakokirjat. Myös alueen varhaisesta historiasta on kerrottu.